

รูปแบบการสร้างจิตอาสาเชิงพุทธของเยาวชนจิตอาสาบ้านหนองบัวในการอนุรักษ์

ป่าชุมชนดงท่าเล-ดอนใหญ่ ตำบลช้างเผือก

อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด*

A Model of Creating Buddhist Volunteer Spirit of Youth Volunteer in
the Conservation of Nong Bua Village, Changphuak Sub-District,
Suvanabhum District, Roi-Et Province

¹ปัญญา เสนงา และ พระมหามิตร ฐิตปัญโญ

¹Panya Sanphoo-nga and Phramaha Mit Thitapanyo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Mahachulalongkornrajavidya University, KhonKaen Campus, Thailand.

¹Corresponding Author. E-mail: panyamusic2514@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาอุดมการณ์ของกลุ่มเยาวชนจิตอาสาบ้านหนองบัวในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดงท่าเล-ดอนใหญ่ 2) เพื่อศึกษารูปแบบการสร้างจิตอาสาของเยาวชนบ้านหนองบัวในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดงท่าเล-ดอนใหญ่ 3) เพื่อส่งเสริมรูปแบบการสร้างจิตอาสาเชิงพุทธของเยาวชนจิตอาสาบ้านหนองบัวในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดงท่าเล-ดอนใหญ่ ทำการศึกษาในพื้นที่ ตำบลช้างเผือก อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาจากเอกสารและลงพื้นที่ภาคสนามเก็บข้อมูลกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาผลการวิจัยพบว่า

1. กลุ่มเยาวชนจิตอาสาบ้านหนองบัวในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดงท่าเล-ดอนใหญ่ พบว่ากลุ่มเยาวชนจิตอาสาที่มีอุดมการณ์ มีการรวมตัวของกลุ่มขึ้นจากการอบรมและการปลูกฝังจากรุ่นสู่รุ่น เพื่อปกป้อง อนุรักษ์และพิทักษ์รักษาป่าไม้บ้านหนองบัวให้รอดพ้นจากการลักลอบตัดไม้พะยุงในชุมชนที่ตนอาศัย

2. รูปแบบการสร้างจิตอาสาของเยาวชนบ้านหนองบัวในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดงท่าเล-ดอนใหญ่ พบว่าเป็นการอบรมและสร้างจิตสำนึก ที่มากกว่านั้นมีการสร้างเครือข่ายในการฟื้นฟูป่าไม้ของเยาวชนบ้านหนองบัวนอกจากนั้นยังมีการการบวชป่าเป็นการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ทางความเชื่อในพระศาสนาที่จะช่วยคุ้มครองป่าได้

* Received March 28, 2020; Revised April 6, 2020; Accepted May 16, 2020

3. ส่งเสริมรูปแบบการสร้างจิตอาสาเชิงพุทธของเยาวชนจิตอาสาบ้านหนองบัวในการอนุรักษ์ป่าชุมชน ดงท่าเล-ดอนใหญ่ พบว่า รูปแบบนั้นจะต้องเน้นไปที่การสร้างกลุ่มคนร่วมอุดมการณ์ในภาคีเครือข่ายเพื่อฟื้นฟู ป่าไม้ให้กับชุมชน และสร้างกลุ่มจิตอาสาเชิงพุทธให้กับเยาวชนด้วยการนำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา มาปรับใช้

คำสำคัญ: รูปแบบ; จิตอาสา; เชิงพุทธ

Abstract

The aims of this article research were 1) to study the Nong Bua village volunteer youth group in the conservation of Dong Tamle-Don Yai community forest, Chang Phuak sub-district, Suvarnabhumi district; 2) to study the volunteerism-building model of Nong Bua village youth in preserving Dong Tamle-Don Yai community forest, Chang Phuak Sub-district, Suvarnabhumi district; 3) to propose a model of Buddhist volunteering for the Nong Bua village volunteer youth in the conservation of Dong Tamle-Don Yai community forest, Chang Phuak Sub-district Suvarnabhumi district, Roi Et province. This study was carried out by means of the qualitative research by studying documents and fieldwork to collect the data from 30 key informants by in - depth interviews. The tools used for data collection were structured interview forms. The data were interpreted by the descriptive analysis.

The results of research were as follows 1) The Nong Bua village volunteer youth group for Conservation of Dong Tamle-Don Yai community forest Chang Phuak sub-district, Suvarnabhumi district, Roi Et province has ideology in preserving the forest from the smuggling of Siamese rosewood in the communities in which they live. The group was formed from training and awareness cultivation from generation to generation to protect and conserve community forests voluntarily, with not expecting any compensation. 2) A model for creating volunteer spirit of Nong Bua village youth in preserving Dong Tamle - Don Yai community forest is obtained from volunteering with training and creating awareness. Establishing a network for forest restoration of the Nong Bua village youth, including ordination of forests, is a symbolic expression of religious belief that can help protect forests. Gathering in the merit making event of people in the community is another model of villagers to connect their mission with their lifestyle and the dependence on natural resources. 3) The model of Buddhist volunteering for the Nong Bua village volunteer youth in the conservation of Dong Tamle-Don Yai community forest, Chang Phuak Sub-district Suvarnabhumi district, Roi Et province can be made by creating an ideological group of network partners to restore forests

to the community; and creating a Buddhist volunteer spirit group for the youth by applying the Buddhist doctrine.

Keywords: pattern; volunteering; Buddhist

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่คนไทยส่วนใหญ่นับถือกันมาเป็นเวลาช้านาน โดยมีวัดเป็นสถานที่ประกอบพิธีทางศาสนาเป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นสถานที่ฝึกอบรมจิตใจเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของชุมชน เยาวชนบ้านหนองบัวก็นับถือพระพุทธศาสนาเช่นกัน ซึ่งมีวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ประเพณี พิธีกรรม ผ่านวัฒนธรรมประเพณีที่ซึมซับสู่จิตใจเข้าไปอยู่ในวิถีชีวิตของคนในชุมชน ทำให้เกิดชุมชนแห่งความสงบสุข เป็นสังคมที่ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันกับการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชน แต่เนื่องจากการพัฒนาประเทศในช่วงที่ผ่านมา จะมุ่งเน้นการพัฒนาด้านวัตถุมากกว่าจิตใจขาดความสมดุลพอดี จึงมีผลทำให้เกิดการแข่งขันสูงเพื่อความสำเร็จและความอยู่รอด เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสิ่งเก่าไปสู่สิ่งใหม่ทั้งทางด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง และอื่นๆ (Office of the National Economic and Social Development Council, 2012-2016) การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทำให้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชนบ้านหนองบัว และได้ประสบกับปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากการทำลายทรัพยากรป่าไม้ในชุมชนซึ่งเป็นสมบัติของส่วนรวม

ด้วยเหตุนี้ทางชุมชนจึงรวมตัวกันเป็นกลุ่มจิตอาสาในการรักษาสิ่งแวดล้อมขึ้น ซึ่งการสร้างกลุ่มจิตอาสาในที่นี้ทั้งที่เป็นผู้ใหญ่และเยาวชนในบ้านหนองบัว ตำบลช้างเผือก อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ได้มีการจัดตั้งกลุ่มเยาวชนจิตอาสา เพื่อจะปกป้องและการดูแลป่าชุมชนบ้านหนองบัว ซึ่งการจัดตั้งในครั้งนี้เป็นการป้องกันปัญหาการลักลอบตัดไม้พะยุงในป่าชุมชนดงท่าเล-ดอนใหญ่ บ้านหนองบัว เนื่องจากป่าชุมชนดงท่าเล-ดอนใหญ่ มีเนื้อที่ประมาณ 1,062 ไร่ มีลักษณะภูมิประเทศเป็นสันเนินรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าเป็นป่าดิบแล้งในพื้นที่ราบที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ มีพันธุ์ไม้ที่เด่นๆ คือ ไม้พะยุง ซึ่งขึ้นหนาแน่นมีขนาดใหญ่แห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และยังเป็นป่าต้นน้ำแห่งทุ่งกุลาร้องไห้ (Green Globe Institute, 2015 - 2016)

จากปัญหาการลักลอบตัดไม้พะยุงขายในพื้นที่นี้เองจึงให้เกิดจิตอาสา เมื่อมองไปในระดับประเทศก็จะเห็นว่าทุกท้องที่ของประเทศมักมีการลักลอบตัดไม้ในพื้นที่สาธารณะ ทำให้ราคาไม้พะยุงสูงขึ้นแบบก้าวกระโดด ป่าชุมชนบ้านหนองบัวจึงได้รับผลกระทบกับปัญหานี้ เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาชาวบ้านหนองบัว จึงได้รวมตัวกันก่อตั้งกลุ่มจิตอาสาพิทักษ์ป่าดงท่าเล-ดอนใหญ่โดยเริ่มต้นจากการแก้ไขปัญหาการรักษาพื้นที่ทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้ของชุมชน ด้วยการจัดกิจกรรมบวชป่า ปลูกป่า และร่วมกันสร้างป้อมยาม จัดชุดเข้าเวร ฝักระวัง ลาดตระเวน ตลอดทั้งกลางวันและกลางคืน และการผลัดเปลี่ยนกันเข้าเวร เพื่อป้องกันการตัดไม้พะยุงด้วยความเสียสละเข้มแข็งสามัคคี การอยู่เฝ้าร่วมกันตลอดคืน ได้ร่วมทุกข์ร่วมสุขแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รู้จักความเคลื่อนไหวของทุกครอบครัว ทำให้สมาชิกมีความรักใคร่สนิทสนมกันมากขึ้นนำมาถ่ายทอด

ต่อให้คนในครอบครัวเกิดความคุ้นเคยเกี่ยวเนื่องกัน ทำให้เกิดกิจกรรมที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันและสร้างความสุขให้แก่คนในชุมชน นอกจากนี้กลุ่มจิตอาสาได้ขยายเครือข่ายไปสู่ชุมชนและสังคมอื่นๆ ด้วยการทำงานจิตอาสาของกลุ่มจิตอาสาพิทักษ์ป่าดงท่าเล-ดอนใหญ่ สามารถปกป้องรักษาผืนป่าไม้ไผ่ได้ในช่วงเกิดวิกฤตการณ์เป็นผลสัมฤทธิ์ นับเป็นตัวอย่างหนึ่งของความมีจิตอาสาในการจัดการป่าชุมชน เป็นที่ยอมรับจากภาคส่วนราชการ ทำให้มีหน่วยงานภาคส่วนราชการ องค์กรสถาบันการศึกษา เข้ามาส่งเสริมสนับสนุนการทำงานจิตอาสาอนุรักษ์ป่า และมาตรวจเยี่ยมศึกษาเรียนรู้การทำงาน และศูนย์ประสานการปฏิบัติที่ 4 กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (ศปป.4 กอ.รมน.) ความมั่นคงพิเศษ ได้ยกย่องให้กลุ่มจิตอาสาพิทักษ์ป่าดงท่าเล-ดอนใหญ่ เป็นต้นแบบจิตอาสาในการดูแลรักษาป่าชุมชนของประเทศไทย และเผยแพร่การทำงานมอบนโยบายให้เป็นแผนปฏิบัติการให้กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน (กอ.รมน.) ทุกจังหวัดทั่วประเทศ และประกาศแม่ทัพภาคที่ 2 เรื่องการชมเชยแบบอย่างการปฏิบัติการรักษาป่าชุมชน ให้กลุ่มจิตอาสาพิทักษ์ป่าดงท่าเล-ดอนใหญ่ และผู้ว่าราชการจังหวัดร้อยเอ็ด ได้ยกย่องให้เป็นชุมชนแบบอย่างจิตอาสาของจังหวัดร้อยเอ็ด (Thitasaro, 2016) และได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียว ครั้งที่ 17 พ.ศ. 2558-2559 (Green Globe Institute (2015 - 2016). ประเภทชุมชน จึงเป็นกรณีตัวอย่างหนึ่งในการจัดการป่าชุมชน โดยชุมชนที่แสดงให้เห็นถึงศักยภาพที่ทำให้ป่าดำรงอยู่ได้โดยไม่ถูกทำลาย และเหมาะสมที่จะเป็นพื้นที่ในการศึกษา ค้นคว้า เพราะเยาวชนบ้านหนองบัวได้เห็นกระบวนการทำงานของผู้ปกครอง จึงก่อตั้งกลุ่มเยาวชนจิตอาสาขึ้นมา และได้นำแบบอย่างการทำงานของกลุ่มเยาวชนจิตอาสาถ่ายทอดสู่เยาวชนอื่นๆต่อไป

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจเพื่อศึกษากลุ่มเยาวชนจิตอาสบ้านหนองบัวในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดงท่าเล-ดอนใหญ่ ตำบลช้างเผือก อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อศึกษารูปแบบการสร้างจิตอาสาของเยาวชนบ้านหนองบัวในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดงท่าเล-ดอนใหญ่เป็นอย่างไร นอกจากนั้นผู้วิจัยก็จะได้นำเสนอรูปแบบการสร้างจิตอาสาเชิงพุทธของเยาวชนบ้านหนองบัวในการอนุรักษ์ป่าชุมชน เพื่อเป็นแนวทางให้สังคมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาอุดมการณ์ของกลุ่มเยาวชนจิตอาสบ้านหนองบัวในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดงท่าเล-ดอนใหญ่ ตำบลช้างเผือก อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อศึกษารูปแบบการสร้างจิตอาสาของเยาวชนบ้านหนองบัวในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดงท่าเล-ดอนใหญ่ ตำบลช้างเผือก อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดร้อยเอ็ด
3. เพื่อส่งเสริมรูปแบบการสร้างจิตอาสาเชิงพุทธของเยาวชนจิตอาสบ้านหนองบัวในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดงท่าเล-ดอนใหญ่ ตำบลช้างเผือก อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดร้อยเอ็ด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) โดยการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยแบ่งขอบเขตการศึกษาออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูลการวิจัย

1.1 เอกสารขอบเขตด้านเอกสารชั้นปฐมภูมิ โดยศึกษาจากพระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2539 และเอกสารเกี่ยวกับจิตอาสาและเอกสารชั้นทุติยภูมิ มุ่งศึกษาค้นคว้าจาก เอกสารงานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการทำงานจิตอาสา เอกสารการทำงานจิตอาสาของกลุ่มจิตอาสาพิทักษ์ป่าชุมชนดงท่าเล-ดอนใหญ่ และ

1.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ จำนวน 30 รูป/คน ได้แก่ 1) พระสงฆ์ที่จำพรรษาอยู่ในวัดบ้านหนองบัว 3 รูป 2) คณะกรรมการกลุ่มเยาวชนจิตอาสาบ้านหนองบัว 5 คน 3) สมาชิกกลุ่มเยาวชนจิตอาสาบ้านหนองบัว 7 คน 4) คณะกรรมการสมาชิกกลุ่มจิตอาสาพิทักษ์ป่าดงท่าเล-ดอนใหญ่ 5 คน 5) สมาชิกกลุ่มจิตอาสาพิทักษ์ป่าดงท่าเล-ดอนใหญ่ 5 คน 6) ประชาชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับป่าชุมชนดงท่าเล-ดอนใหญ่ 5 คน

2. ขอบเขตด้านพื้นที่ผู้วิจัยเลือกกลุ่มเยาวชนจิตอาสาบ้านหนองบัว ตำบลช้างเผือก อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งมีเกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่ ดังนี้

2.1 เป็นพื้นที่ที่เป็นชุมชนต้นแบบการทำงานจิตอาสาของกลุ่มจิตอาสาพิทักษ์ป่าชุมชนดงท่าเล-ดอนใหญ่

2.2 เป็นพื้นที่ที่มีการขับเคลื่อนการทำงานของกลุ่มเยาวชนจิตอาสา

2.3 เป็นชุมชนต้นแบบการทำงานจิตอาสาอนุรักษ์ป่าชุมชนที่สามารถพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนได้

3. ขอบเขตด้านเนื้อหาขอบเขตด้านเนื้อหาในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหาที่สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหา 3 ข้อ ประกอบด้วย

3.1 การอนุรักษ์ป่าชุมชนของเยาวชน

3.2 รูปแบบการสร้างจิตอาสาเยาวชน

3.3 ส่งเสริมรูปแบบการสร้างจิตอาสาเชิงพุทธของเยาวชนจิตอาสา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงพรรณนา ได้แก่ ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง และแบบสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกประมวลผลเป็นภาพรวมแต่ละประเด็นเป็นหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์การศึกษาวิจัย และสรุปเป็นภาพรวมเสนอรูปแบบการสร้างจิตอาสาเชิงพุทธเยาวชนจิตอาสาบ้านหนองบัว ตำบลช้างเผือก อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาการสร้างจิตอาสาของกลุ่มเยาวชนจิตอาสาบ้านหนองบัว ด้วยการนำองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาข้อมูลเอกสาร รวมทั้งกิจกรรมที่ดำเนินการในพื้นที่ การสัมภาษณ์

เชิงลึก มาเป็นฐานความรู้ในการสร้างรูปแบบจิตอาสาของเยาวชนจิตอาสาบ้านหนองบัว โดยนำข้อมูลมาเสนอรูปแบบองค์ความรู้ที่ได้ จากการศึกษาจำแนกเป็นรายประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

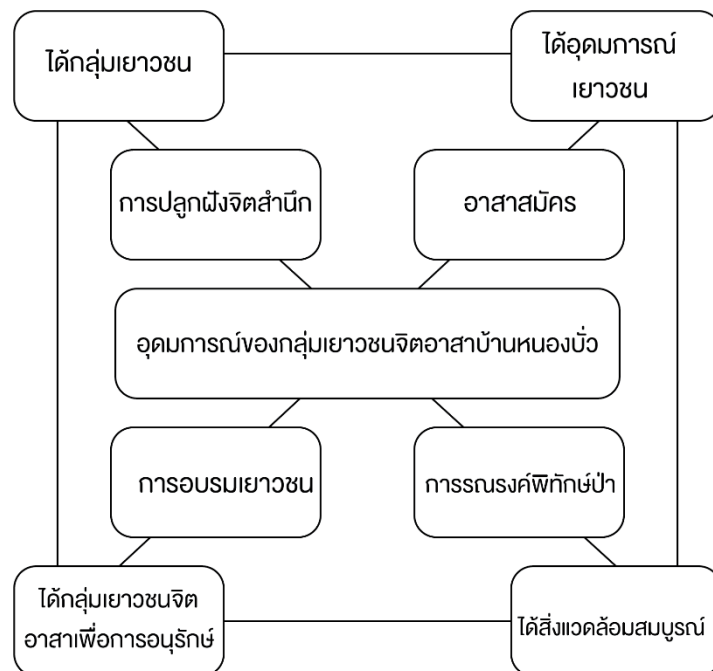
4.2 เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลสำเร็จเรียบร้อยแล้ว ตรวจสอบรูปแบบที่สังเคราะห์ได้ ให้เห็นองค์ประกอบตามลักษณะของข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยอาศัยแนวคิด/ทฤษฎีมาประกอบการวิเคราะห์ตามลำดับต่อไป และได้เสนอรูปแบบการสร้างจิตอาสาเชิงพุทธของเยาวชนจิตอาสาบ้านหนองบัว ตำบลช้างเผือก อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

4.3 เขียนรายงานการวิจัย สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

ผลการวิจัย

จากการศึกษาของผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 อุดมการณ์ของกลุ่มเยาวชนจิตอาสาบ้านหนองบัวในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดงท่าเล-ดอนใหญ่ ตำบลช้างเผือก อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า กลุ่มเยาวชนจิตอาสาที่มีอุดมการณ์ในการพิทักษ์รักษาป่าไม้บ้านหนองบัว ก็เพื่อต้องการป้องกันการลักลอบตัดไม้พะยุงในชุมชนที่ตนอาศัย มีการรวมตัวของกลุ่มขึ้นจากการอบรมและการปลูกฝังจากรุ่นสู่รุ่น เพื่อปกป้องและอนุรักษ์ป่าชุมชนด้วยความสมัครใจด้วยความหวงแหนพื้นที่ป่าและไม่หวังสิ่งตอบแทนใดๆ กลุ่มเยาวชนจิตอาสาบ้านหนองบัว มุ่งไปที่ความรักชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ ให้เกิดความยั่งยืนในการอนุรักษ์ป่า ปลูกฝังจิตสำนึกรักบ้านเกิดและสืบทอดเจตนารมณ์ของพ่อแม่ เพื่อช่วยสนับสนุน ส่งเสริมในการแก้ไขปัญหาการลักลอบตัดไม้พะยุงและพันธุ์ไม้หายากชนิดในป่าดงท่าเล-ดอนใหญ่ ดังแผนภูมิต่อไปนี้

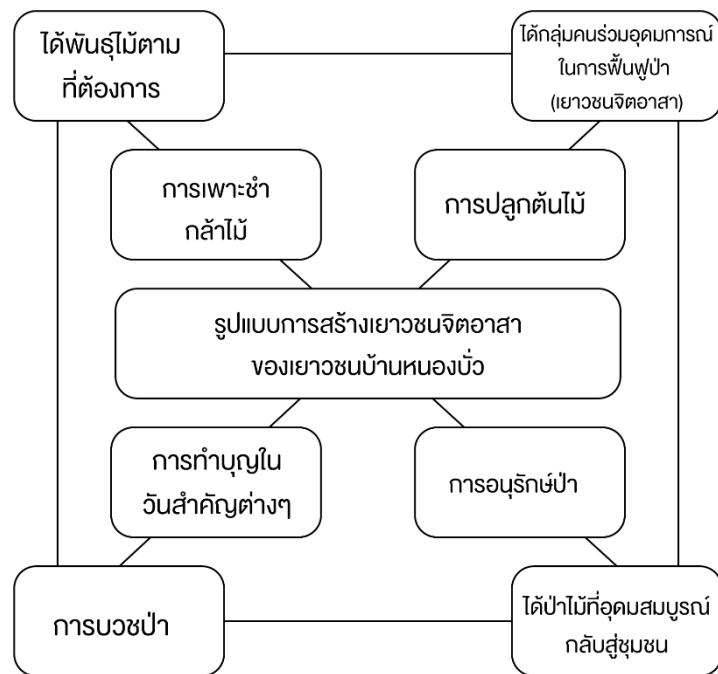

แผนภูมิ: อุดมการณ์ของกลุ่มเยาวชนจิตอาสาบ้านหนองบัว

ภาพที่ 2 อุดมการณ์กลุ่มเยาวชนจิตอาสาบ้านหนองบัวในการอนุรักษ์ป่า

วัตถุประสงค์ที่ 2 รูปแบบการสร้างจิตอาสาของเยาวชนบ้านหนองบัวในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดงท่าเล-ดอนใหญ่ ตำบลช้างเผือก อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ได้รูปแบบการสร้างจิตอาสาด้วยอบรมและสร้างจิตสำนึก การสร้างเครือข่ายในการฟื้นฟูป่าไม้ของเยาวชนบ้านหนองบัว นอกจากนั้นยังมีการการบวชป่าเป็นการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ทางความเชื่อในพระศาสนาที่จะช่วยคุ้มครองป่าได้ การรวมตัวในการการทำบุญของคนในชุมชนก็เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่ชาวบ้านร่วมกันจัดขึ้น เพื่อเชื่อมโยงกันในชีวิตวิถีกับการพึ่งพาอาศัยทรัพยากรธรรมชาติ การอนุรักษ์ป่าชุมชนรวมกันนั้น ถือได้ว่าเป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่สร้างเยาวชนจิตอาสาให้เพิ่มมากขึ้น ส่งเสริมในการสร้างความรักความหวงแหนในถิ่นฐานบ้านเกิด เป็นผู้จิตอาสาในทุกๆ กิจกรรมทั้งกับทางชุมชน ภาครัฐและเอกชน โดยใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และทำประโยชน์เพื่อสังคมและส่วนรวมด้วยอุดมการณ์ของกลุ่มเยาวชนจิตอาสาบ้านหนองบัวในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดงท่าเล-ดอนใหญ่ ดังแผนภูมิต่อไปนี้

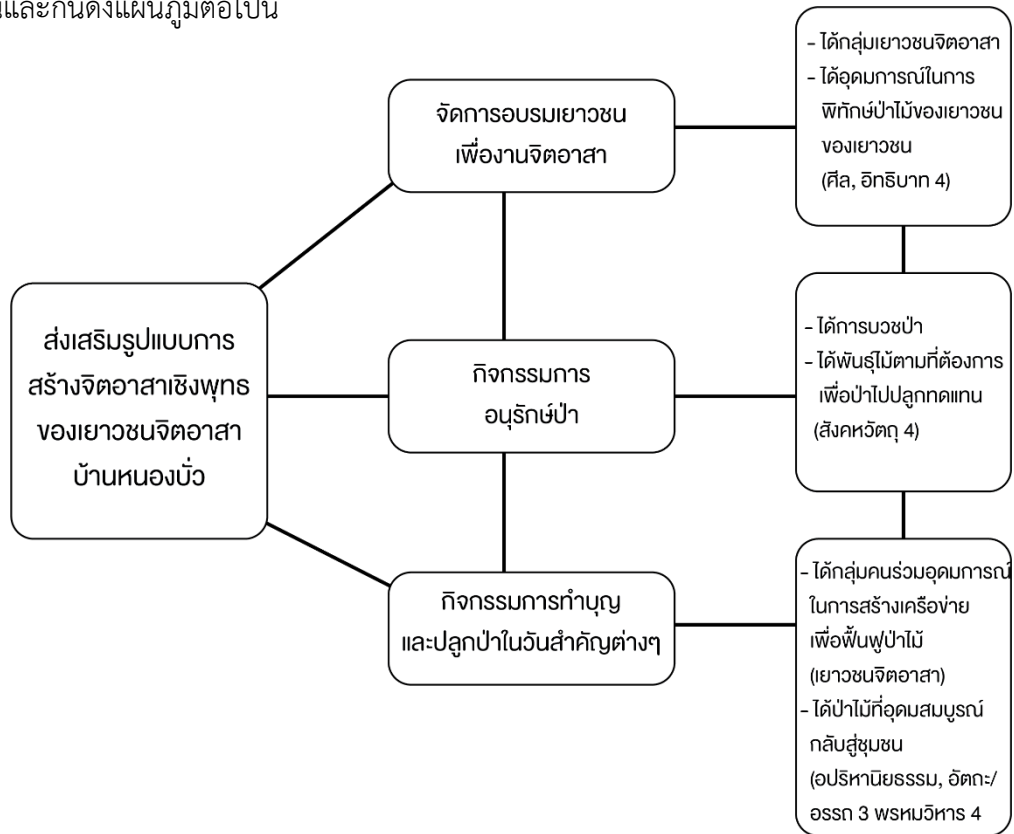
แผนภูมิ: รูปแบบการสร้างจิตอาสาของเยาวชนบ้านหนองบัว

ภาพที่ 3 รูปแบบการสร้างจิตอาสาของเยาวชนบ้านหนองบัวในการอนุรักษ์ป่า

วัตถุประสงค์ที่ 3 ส่งเสริมรูปแบบการสร้างจิตอาสาเชิงพุทธของเยาวชนจิตอาสาบ้านหนองบัวในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดงท่าเล-ดอนใหญ่ ตำบลช้างเผือก อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า สร้างกลุ่มคนร่วมอุดมการณ์ในภาคีเครือข่ายเพื่อฟื้นฟูป่าไม้ให้กับสู่ชุมชน และสร้างกลุ่มจิตอาสาเชิงพุทธให้กับเยาวชนด้วยการนำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนามาปรับใช้ การนำหลักธรรมมาปรับใช้อาจมีหลายวิธี แต่ในบ้านหนองบัวนี้ส่วนใหญ่แล้วจะหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาปรับใช้ เพราะหลักธรรมทั้ง 6 นั้นเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม ที่มากไปกว่านั้นหลักธรรมทั้ง 6 นี้ยังสามารถสร้างความเมตตาต่อกัน สร้างความรักให้เกิดขึ้นในสังคม สร้างความสามัคคีและความหวงแหนในถิ่นที่อยู่ของตนด้วยหลักธรรมนำบูรณาการอีก

ประการหนึ่งก็คือ การให้ทาน การทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม สร้างความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นมีในตน เป็นคนที่พร้อมที่จะเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม โดยการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและรับฟังความเห็นของคนอื่น พร้อมกันวางแผนแล้วนำไปสู่วิธีปฏิบัติ มาสร้างรูปแบบในการทำงานกลุ่มจิตอาสา หลักธรรมที่ต้องใช้ในการบริหารในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดงท่าเล-ดอนใหญ่ ความสงบสุขอยู่กับธรรมชาติ ด้วยการการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันดังแผนภูมิต่อไปนี้

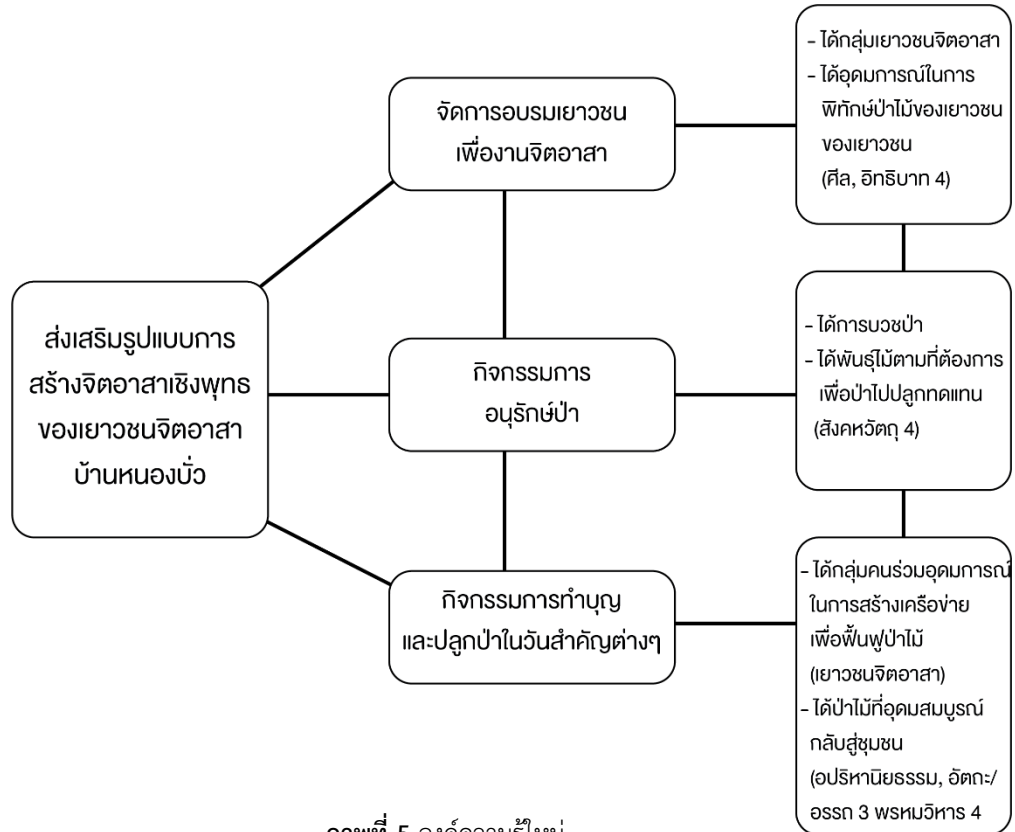
แผนภูมิ: ส่งเสริมแบบการสร้างจิตอาสาเชิงพุทธของเยาวชนจิตอาสาบ้านหนองบัว

ภาพที่ 4 ส่งเสริมรูปแบบการสร้างจิตอาสาเชิงพุทธของเยาวชนจิตอาสาบ้านหนองบัว

องค์ความรู้ใหม่

เยาวชนจิตอาสาที่ดีจะต้องใส่ใจในอุดมการณ์ของตนที่ให้ผลทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

เป็นการฝึกหัดอบรมกายวาจา จิตใจ และปัญญา ด้วยความเมตตา ความกรุณา ความสามัคคี เพราะจะทำให้กลุ่มเยาวชนจิตอาสาประสบความสำเร็จในการทำงานจิตอาสาอนุรักษ์ป่า และทำให้กลุ่มมีความเป็นเอกภาพมากขึ้น ดังแผนภูมิต่อไปนี้

ภาพที่ 5 องค์ความรู้ใหม่

จากการนำหลักธรรมในเรื่องของความเมตตาต่อกันด้วยความรัก ความสามัคคี ความห่วงหา การให้ทาน การรักษาศีล การทำตนให้เป็นประโยชน์ด้วยจิตอาสามุ่งไปที่ประโยชน์ส่วนรวม เป็นการทำงานโดยไม่หวังสิ่งตอบแทนเป็นการเสียสละอย่างยิ่งใหญ่ ซึ่งเป็นคุณธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ โดยผ่านวัฒนธรรมประเพณีวิถีชีวิตของชุมชน ตามความคาดหวังต่อกลุ่มเยาวชนจิตอาสาบ้านหนองบัวที่อยากให้การทำงานของกลุ่มจิตอาสาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเพื่อสืบทอดเจตนารมณ์จากรุ่นสู่รุ่นต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

1. อุดมการณ์ของกลุ่มเยาวชนจิตอาสาบ้านหนองบัวในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดงท่าเล-ดอนใหญ่ ตำบลช้างเผือก อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า กลุ่มเยาวชนจิตอาสาที่มีอุดมการณ์ในการพิทักษ์รักษาป่าไม้บ้านหนองบัวก็เพื่อต้องการป้องกันการลักลอบตัดไม้พะยูนในชุมชนที่ตนอาศัย มีการรวมตัวของกลุ่มขึ้นจากการอบรมและการปลูกฝังจากรุ่นสู่รุ่น เพื่อปกป้องและอนุรักษ์ป่าชุมชนด้วยความสมัครใจ ด้วยความห่วงหาพื้นที่ป่าและไม่หวังสิ่งตอบแทนใดๆ มีความสอดคล้องกับ (Tucker, 2009) ได้ให้ความหมายจิตอาสา (volunteer mind) ว่า จิตใจที่คิดช่วยเหลือผู้อื่นจิตใจที่เป็นผู้ให้ เช่น ให้สิ่งของให้เงินให้ความช่วยเหลือด้วยกำลังแรงงานแรงสมอง ซึ่งเป็นการเสียสละสิ่งที่มีแม้กระทั่งเวลาโดยมีปัญญาคำสั่งการกำกับเป็นการกระทำที่ไม่เบียดเบียนตนเอง ส่วน (Smith, 1992) ได้กล่าวว่า การมีจิตอาสานั้นเป็นสิ่งที่เกิดตามวิถีการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคล สภาพแวดล้อมต่างๆ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน และสังคม Nitatpattana (1998) ได้ให้ความหมายของจิตอาสาว่าเป็นคำเดียวกับคำว่า จิตสำนึกทางสังคม หมายถึง การตระหนักรู้และคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน หรือคำนึงถึงผู้อื่นที่ร่วมความสัมพันธ์เป็นกลุ่มเดียวกับตนได้ และ

มุ่งมั่นทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น โดยทำงานด้วยใจไม่มีการบังคับ ในขณะเดียวกัน Sorawisoot (2009) ได้ให้ความหมายของ คำว่า จิตอาสา หมายถึง บุคคลที่มีจิตที่พร้อมจะให้หรือเสียสละ เวลา แรงกาย และสติปัญญา เพื่อช่วยให้ผู้อื่นและสังคม โดยไม่หวังผลตอบแทน ดังนั้น เยาวชนจิตอาสาจะต้องมีอุดมการณ์ร่วมกันจากการอบรมและการปลูกฝังจิตอาสา ด้วยความปรารถนาดีในการช่วยเหลือสังคมให้มีความสุข ด้วยความสมัครใจ ความเสียสละและไม่ต้องการสิ่งใดตอบแทนในการพัฒนาชุมชน สังคม ประเทศชาติ

2. รูปแบบการสร้างจิตอาสาของเยาวชนบ้านหนองบัวในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดงท่าเล-ดอนใหญ่ ตำบลช้างเผือก อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ได้รูปแบบการสร้างจิตอาสาด้วยการอบรมและสร้างจิตสำนึก การสร้างเครือข่ายในการฟื้นฟูป่าไม้ของเยาวชนบ้านหนองบัว นอกจากนั้นยังมีการการบวชป่าเป็นการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ทางความเชื่อในพระพุทธศาสนาที่จะช่วยคุ้มครองป่าได้ การรวมตัวในการการทำบุญของคนในชุมชนก็เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่ชาวบ้านรวมกันจัดขึ้นเพื่อเชื่อมโยงกันในชีวิตวิถีกับการพึ่งพาอาศัยทรัพยากรธรรมชาติ มีความสอดคล้องกับ Albert Bandura (1986) ได้สร้างทฤษฎี Triadic reciprocal determinism โดยได้เสนอว่า พฤติกรรมเกิดขึ้นเนื่องจากมีกลไก 3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อกัน คือ ปัจจัยสภาพแวดล้อม ปัจจัยส่วนบุคคล และชนิดของพฤติกรรม ปัจจัยทั้งสามอาจมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมไม่เท่ากัน Wanchaithanawong. et.al. (2008) ได้กล่าวถึง วิธีการเสริมสร้างลักษณะจิตอาสาให้กับคนในชุมชนนั้นว่า จะเริ่มจากการปลูกฝังให้ตระหนักถึงความสำคัญของจิตอาสา และให้มีการเตรียมความพร้อมทั้งด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความรู้และการติดต่อสื่อสาร พร้อมกับการสร้างความเชื่อมั่นในตน และการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และมีความคล้ายคลึงกับ Saengkaew (2010) ได้ให้ความหมาย คำว่า จิตอาสา คือ ผู้ที่มีจิตใจที่เป็นผู้ให้ การให้สิ่งของ ให้เงิน ให้ความช่วยเหลือด้วยแรงกายรวมทั้งด้านแรงสมอง ซึ่งเป็นการเสียสละสิ่งที่ตนเองมี แม้กระทั่งเสียสละด้านเวลา เพื่อแผ้วถางให้กับส่วนรวม ดังนั้นจากการอบรมและการสร้างจิตสำนึกของเยาวชนจิตอาสาที่เป็นรูปแบบในการสร้างเครือข่ายฟื้นฟูป่า ด้วยการนำเอากิจกรรมพิธีการบวชป่า พิธีการทำบุญในทางพระพุทธศาสนาช่วยในการรวมตัวของคนในชุมชน เพื่อให้เกิดความพร้อมทั้งด้านกาย วาจา ใจ โดยสาธารณะประโยชน์ส่วนรวม

3. ส่งเสริมรูปแบบการสร้างจิตอาสาเชิงพุทธของเยาวชนจิตอาสาก่อนบ้านหนองบัวในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดงท่าเล-ดอนใหญ่ ตำบลช้างเผือก อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า การสร้างกลุ่มคนร่วมอุดมการณ์ในภาคีเครือข่ายเพื่อฟื้นฟูป่าไม้ให้กับสู่ชุมชน และสร้างกลุ่มจิตอาสาเชิงพุทธให้กับเยาวชนด้วยการนำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนามาใช้ มีความสอดคล้องกับ Madhu (1996) ได้ให้ความหมายคำว่า รูปแบบหมายถึงแบบจำลองอย่างง่ายหรือย่อส่วน (Simplified Form) ของปรากฏการณ์ต่างๆ Stoner & Wanke (1986) ให้ทัศนะว่า รูปแบบเป็นการจำลองความจริงของปรากฏการณ์เพื่อทำให้เราเข้าใจความสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อนของปรากฏการณ์นั้นๆ ได้ Wille (1986) กล่าวว่า รูปแบบเป็นการสร้างมโนทัศน์ (Conceptualization) เกี่ยวกับชุดของปรากฏการณ์โดยอาศัยหลักการ (Rationale) ของระบบรูปนัย (Formal system) และมีจุดมุ่งหมายเพื่อการทำให้เกิดความกระจ่างชัดของนิยามความสัมพันธ์ และประพจน์ที่เกี่ยวข้อง Tosi & Carroll (1982) กล่าวว่ารูปแบบเป็นนามธรรมของจริงหรือภาพจำลองของสภาพการณ์

อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจจะมิตั้งแต่รูปแบบอย่างง่าย ๆ ไปจนถึงรูปแบบที่มีความสลับซับซ้อนมากๆ และมีทั้งรูปแบบทั้งกายภาพ (Physical model) ที่เป็นแบบจำลองของวัตถุ และรูปแบบเชิงลักษณะ (Qualitative Model) ที่ใช้อธิบายปรากฏการณ์ด้วยภาษาหรือสัญลักษณ์ Sutthirat (1991) ได้ความหมายว่า การมีความสำนึกและยึดมั่นในระบบคุณธรรมและจริยธรรมที่ดีงาม ละอายต่อสิ่งผิดเน้นความเรียบง่าย ประหยัดและมีความสมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ และ Sriboribun (2007) ได้ให้ความเห็นที่มีลักษณะสอดคล้องกันว่า จิตอาสาจะต้องประกอบไปด้วยพฤติกรรมหลัก 3 ประการ ได้แก่ (1) การช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน (2) การเสียสละต่อสังคมที่แสดงออกถึงการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม และ (3) ความมุ่งมั่นพัฒนาจิตริเริ่มในการพัฒนาตนและสังคม ดังนั้น การสร้างคนให้มีอุดมการณ์ในกระบวนการจิตอาสา จะต้องยัดนำเอาหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้กับการฝึกหัดเยาวชนจิตอาสาจากรุ่นสู่รุ่น เพื่อประโยชน์และความสุขของสังคมอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 รัฐควรคัดสรรหาบุคคลที่มาบริหารงานในระดับสังการ ทั้งมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนควรเปิดโอกาสให้เยาวชนได้มีส่วนร่วม

1.2 ภาครัฐและเอกชน ควรเร่งส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมดูแลรักษาป่าชุมชน การฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพให้องค์ความรู้แก่เยาวชนจิตอาสาในพื้นที่ให้มากยิ่งขึ้น

1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้คำปรึกษาแก่คณะกรรมการเยาวชนจิตอาสาในการอนุรักษ์ป่าชุมชนที่มีแนวคิดที่จะร่วมพัฒนาป่าชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติ

1.4 หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ควรมีฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์ป่าชุมชน ให้กับเยาวชนจิตอาสาทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

1.5 เยาวชนจิตอาสาควรจัดทำแผนรองรับการเข้ามามีส่วนร่วมของเครือข่ายการอนุรักษ์ป่าชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการพัฒนาจิตอาสาเชิงพุทธของเยาวชนจิตอาสาในการอนุรักษ์ป่าชุมชนต้นแบบในอนาคตกับการมีส่วนร่วมของภาครัฐและภาคเอกชน

2.2 ควรศึกษาการจัดทำระบบสารสนเทศในป่าชุมชน เพื่อการอนุรักษ์พันธุ์กรรมไม้จากถิ่นกำเนิดทางธรรมชาติ ในป่าชุมชนดงท่าเล-ดอนใหญ่ บ้านหนองบัว

2.3 ควรศึกษาวิจัยพืชสมุนไพรในเชิงปริมาณและคุณภาพที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก

2.4 ควรศึกษาวิจัยสัตว์ป่าที่มีความหลากหลายทางชีวภาพในเชิงปริมาณและคุณภาพของสัตว์ในป่าชุมชนดงท่าเล-ดอนใหญ่ ที่กำลังจะสูญพันธุ์

References

- Bandura, A. (1986). Perceived self-efficacy in cognitive development and functioning. *Educational Psychologist*, 28(2), 117-148.
- Green Globe Institute. (2015 - 2016). *Inheriting the aspiration of the sufficiency way of sharing, bonding the soil, water, forest, including the 17th Green Globe Award*. Bangkok: Sunthorn Film Company Limited.
- Madhu, R. (1996). *Encyclopedic of Psychology and Education*. New Delhi: Prentice-Hall.
- Nitatpattana, K. (1998). *Evaluation of a Screening Test for Pulmonary Tuberculosis Among Prisoners in a Bangkok Metropolitan Prison*. Thesis Master of Science (Infectious Diseases). Graduate School: Mahidol University.
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2012-2016). *National Economic and Social Development Board*. National Economic and Social Development Plan 11th.
- Phra Sangjun Thitasaro (Leksri). (2016). *An Application of Buddhhadhamma in The Volunteer Spilitual Works of Nongbua people, Changphuak Sub-district Suwanabhumi District, Roi-et Province*. Thesis Master of Arts. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Saengkaew, W. (2010). *Developing a core of volunteerism for AIDS prevention to lead to sustainability*. Thesis Master of Arts (social work). Graduate School: Thammasat University.
- Smith., C. (1992). *The Antecedents of Self-esteem*. (2nd ed.). Palo Alto. California: Consulting Psychologist Press.
- Sorawisoot, P. (2009). *Motivation of youth leaders with volunteer spirit on social activities: a case study of Bangkok Metropolitan Youth Council*. Thesis Master of Education. Graduate School: Thammasat University.
- Sriboribun, N. (2007). *Development of a causal model of students' volunteer mind in the upper secondary schools under the Office of the Basic Education Commission*. Thesis Master of Education. Graduate School: Chulalongkorn University.
- Sutthirat., C. (1991). *Teach Children to have Public mind*. Bangkok: Vee print.
- Tosi & Carroll, S.J. (1982). *Management*. (2nd ed.) New York: John Wiley & sons.
- Tucker, W. J. (2009). *Public Mindedness an aspect of Citizenship Considered*. New York: Bilio Life.
- Wanchaithanawong, W. (2008). *Evaluation of Spirit Volunteering Project for Nursing Skills Enhancement among Nursing Student*. Borommarajonani Nursing College: Chiang Mai.
- Willer, D., (1986). *Scientific Sociology: Theory and Method*. Englewood Cliff, NJ: Prentice - Hall.